

Villkor i politiken för kvinnor och män i Örebro kommun.

Resultatredovisning av
jämställdhetsdelegationens enkätundersökning
bland förtroendevalda 2019.

Sammanfattning

Ett av de nationella jämställdhetspolitiska målen handlar om att kvinnor och män ska ha en jämn fördelning av makt och inflytande. Även i *Strategi för ett jämställt Örebro* finns ett prioriterat område som handlar om representation och beslutsfattande. Sedan 2017 har Kommunstyrelsens jämställdhetsdelegation haft i uppdrag att fokusera på jämställda villkor inom lokalpolitiken. Bakgrunden till detta är att det blir allt vanligare med hot och våld mot politiker. År 2017 genomförde jämställdhetsdelegationen en enkätundersökning bland förtroendevalda i Örebro kommun för att ta reda på hur utsattheten för hot, våld och härskartekniker såg ut, men även hur andra villkor påverkar det politiska uppdraget. Under vintern 2019 genomförde jämställdhetsdelegationen enkätundersökning på nytt.

Delegationens enkätundersökning bygger i hög utsträckning på Brottsförebyggande rådets återkommande enkätundersökning *Politikernas trygghetsundersökning*. De huvudsakliga frågeområdena i delegationens enkät handlar om utsatthet för härskartekniker, hot, våld och trakasserier. Enkäten innehåller också frågor som rör kvinnors och mäns möjligheter att förena det politiska uppdraget med privatliv, samt kvinnors och mäns möjligheter att engagera sig i och fullfölja politiska förtroendeuppdrag.

Enkätundersökningen visar att det finns skillnader i villkor för kvinnor och män i lokalpolitiken. Förekomsten av härskartekniker är utbredd och kvinnor drabbas i betydligt högre utsträckning än män. Utövandet av härskartekniker sker framförallt mellan partikollegor inom de politiska partierna. Till skillnad från 2017 års enkät visar enkäten från 2019 att kvinnor utsätts i högre utsträckning än män för våld och trakasserier. Skillnaden mellan könen är betydande. Undersökningen visar också att det förekommer fysiskt våld i ett par fall.

Män har i högre utsträckning än kvinnor uppgivit att deras familjer utsatts för hot, våld och trakasserier till följd av deras politiska engagemang. Men även ett par kvinnor har svarat att familjen drabbats. I undersökningen 2017 var det bara män som uppgivit att familjen drabbats.

Endast mindre skillnader finns mellan olika åldersgrupper vad gäller utsatthet för hot, våld och trakasserier. I undersökningen från 2017 visade resultatet att förtroendevalda med utländsk bakgrund var utsatta i betydligt högre grad än förtroendevalda med svensk bakgrund. Resultatet av 2019 års undersökning visar inte på detta.

Majoriteten av de som varit utsatta för hot, våld och trakasserier har uppgivit att förövaren varit en man. Kvinnor har i betydligt högre grad än män svarat att de utsatts av en man. Män har i något högre utsträckning svarat att de utsatts av en grupp av både kvinnor och män.

Svaren i enkäten visar på att den stora majoriteten upplever ett stort förtroende från det egna partiet att uttala sig i olika frågor och endast mindre skillnader finns mellan hur kvinnor och män svarat. Kvinnorna är däremot inte lika positiva som männen till att kvinnor och män har lika möjligheter att engagera sig och fullfölja politiska förtroendeuppdrag.

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund	4
Trakasserier, hot och våld mot politiker ökar	4
Syfte och frågeställningar	5
Metod och material	5
<i>Frågor och resultatredovisning</i>	<i>6</i>
<i>Den svarande gruppen</i>	<i>6</i>
Resultat	9
Utsatthet för härskartekniker	9
Utsatthet för hot, våld och trakasserier	10
Förena politiskt förtroendeuppdrag med privatliv	12
Förtroende och möjligheter att fullfölja politiska uppdrag	13
Diskussion	15
Slutsatser	16
Referenser	17

Bakgrund

Kommunstyrelsens jämställdhetsdelegation har i uppdrag att driva på jämställdhetsutvecklingen i Örebro kommun. Detta innebär bland annat att bevaka och följa upp att kommunkoncernen arbetar i enlighet med de målsättningar som finns inom jämställdhetsområdet, både på nationell och lokal nivå.

Sedan 2017 har jämställdhetsdelegationen haft ett särskilt fokus på jämställda villkor i lokalpolitiken. Dels för att en jämn fördelning av makt och inflytande är ett av de nationella jämställdhetspolitiska målen dels för att nationell statistik visar att det blir allt vanligare med hot och våld mot politiker. Dessutom slår *Strategi för ett jämställt Örebro*¹ fast att de politiska partierna i Örebro ansvarar för att alla i Örebro kommun ska ha möjlighet att delta på lika villkor i det politiska arbetet. Under 2017 gjorde jämställdhetsdelegationen en enkätundersökning till samtliga förtroendevalda politiker i Örebro kommun för att ta reda på hur situationen ser ut för förtroendevalda kvinnor och män i Örebro. Två år senare, i december 2019, skickade delegationen ut enkäten på nytt för att få en bild av den aktuella situationen.

Trakasserier, hot och våld mot politiker ökar

Enligt *Politikernas trygghetsundersökning* (PTU)², som genomförs av Brottsförebyggande rådet (Brå) sedan 2012, uppgav 30 % av politikerna³ att de utsatts för trakasserier, hot och våld⁴ under 2018 i egenskap av förtroendevalda i kommun- och landstingsfullmäktige samt riksdag. PTU visar att trakasserier, hot och våld mot politiker har ökat under de senaste åren och störst är utsattheten bland riksdagspolitiker. Totalt sett är det en något större andel kvinnor än män som uppgivit att de varit utsatta under 2018 (32 % av kvinnorna och 30 % av männen). Majoriteten av de som varit utsatta har uppgivit att de utsatts vid upprepade tillfällen. Utsattheten varierar beroende på typ av uppdrag och position. till exempel utsätts ordföranden i större utsträckning än ordinarie ledamöter och kvinnor på ordförandeposter utsätts i högre utsträckning än män i samma position. PTU visar också att yngre förtroendevalda utsätts i högre utsträckning än äldre.

Den vanligaste formen av händelse som politiker utsätts för är hot och trakasserier⁵ via sociala medier. Fysiskt våld är ovanligt, men förekommer och det är en något större andel män än kvinnor som utsätts för fysiska angrepp. Kvinnor utsätts i högre utsträckning än män för hot och trakasserier medan män utsätts i högre utsträckning för våld, skadegörelse och stöld. Förtroendevalda som varit aktiva på internet och i sociala medier uppger oftare att de varit utsatta, jämfört med de som inte varit lika aktiva. Yngre förtroendevalda uppgav i större utsträckning än äldre att de varit utsatta och

¹ Strategi för ett jämställt Örebro, 2016 – 2025, <https://www.orebro.se/download/18.1d8f9a39155628f7384168c4/1467966353427/Strategi%20f%C3%B6r%20ett%20j%C3%A4mst%C3%A4llt%20%C3%96rebro%202016-2025.pdf>

² Politikernas trygghetsundersökning 2019, https://www.bra.se/download/18.150e014616e167760043ee/1572966116705/2019_15_Politikernas_trygghetsundersokning_2019.pdf

³ Politikernas trygghetsundersökning genomförs för fjärde gången av Brå, på uppdrag av regeringen. Av nästan 14 000 tillfrågade ordinarie ledamöter i Sveriges riksdag och fullmäktigeförsamlingar har cirka 8 000 svarat på frågor om sin utsatthet för trakasserier, hot och våld under 2018.

⁴ Med hot, våld och trakasserier avses t.ex. slag, spark, knuff, våld med vapen, stöld, klotter, hotfulls uttalande, sms, påhopp i sociala medier, kapat internetkonto, falska anmälningar, obehagligt besök, förföljelse, etc.

⁵ En del händelser utgör brott och andra inte, varpå begreppet ”händelser” används som benämning i både i Brå’s undersökning och i föreliggande rapport.

förtroendevalda med utländsk bakgrund var mer utsatta än personer med svensk bakgrund.

Brå konstaterar att var fjärde förtroendevald påverkas i sitt uppdrag av att ha varit utsatta eller av oron för att utsättas. Fler kvinnor än män har uppgivit att de påverkas. Den vanligaste konsekvensen är att undvika att engagera sig eller uttala sig i en viss fråga. Konsekvenser av utsatthet beror på vilken typ av trakasserier, hot och våld som den förtroendevalde utsatts för. Bland dem som utsatts för våld, skadegörelse eller stöld hade en högre andel påverkats, än dem som utsatts för hot och trakasserier. Majoriteten av de som varit utsatta har angivit att de uppfattat förövaren som en man i åldern 45–64 år, oftast en förargad medborgare (37 %) eller en rättshaverist (21 %).

Överlag är benägenheten att anmäla händelser låg. Ungefär hälften av alla händelser anmäls/rapporteras till någon med säkerhetsansvar (antingen i det politiska partiet, hos arbetsgivaren eller polisen), men inte ens 20 % uppgav att de polisanmält händelsen. Grövre former av utsatthet (våld, stöld och skadegörelse) anmäldes i något större utsträckning än till exempel hot och påhopp i sociala medier.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) påtalar att hat, hot och våld mot förtroendevalda är ett allvarligt hot mot det demokratiska systemet och att förskjutningen av tonen i det demokratiska samtalet leder till själv censur, att inte våga ta obekväma beslut eller att inte vilja engagera sig politiskt.⁶

Syfte och frågeställningar

Syftet med enkätundersökningen är att belysa förtroendevaldas utsatthet för härskartekniker, hot, våld och trakasserier. Det handlar också om möjligheterna för kvinnor och män att ta och fullfölja politiska uppdrag i Örebro kommun.

I de delar som handlar om utsatthet för hot, våld och trakasserier har frågor och definitioner utformats i likhet med BRÅ:s PTU för att göra det möjligt att jämföra resultat.

Enkätundersökningen har för avsikt att besvara följande frågeställningar:

- I vilken utsträckning utsätts förtroendevalda för härskartekniker relaterade till deras förtroendeuppdrag? Vad utsätts de för?
- I vilken utsträckning utsätts förtroendevalda för hot och trakasserier relaterade till deras förtroendeuppdrag? Vad utsätts de för?
- Upplever de förtroendevalda att kvinnor och män har samma möjligheter att engagera sig och fullfölja politiska åtaganden?

Syftet är även att belysa dessa frågeställningar i relation till det jämställdhetspolitiska målet om en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män.⁷ Enkätens resultat är framförallt avsett för kommunens interna arbete.

Metod och material

Datansamlingen till föreliggande redovisning har skett via en webbenkät. Enkäten distribuerades via det digitala enkätverktyget Insurvey och det första utskicket gick iväg

⁶

<https://skr.se/tjanster/press/skrdebatten/debattartiklar/debattartiklar/bekampahotochhatforen/starkt demokrati.25056.html>, 2020-02-19

⁷ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/mal-for-jamstalldhet/>

den 20 november 2019. Tre påminnelser skickades ut innan enkäten stängdes den 16 december 2019. Underlaget har sammanställts och bearbetats i Excel. Såväl enkäten som resultatet har granskats och analyserats på Kommunstyrelseförvaltningen.

Enkäten skickades till samtliga 393 personer som fanns registrerade i förtroendemannasystemet Troman med en giltig e-postadress per den 8 november 2019. Enkätundersökningar har alltid ett visst bortfall, dels p.g.a. att det finns personer som inte kan eller vill delta eller för att alla frågor inte besvaras eller inte besvaras korrekt. Det kan vara problematiskt med bortfall om det finns anledning att tro att det är en viss typ av individer som väljer att inte svara. Med tanke på enkätundersökningens fokus och innehåll skulle det kunna vara så att personer med engagemang för jämställdhetsfrågan och/eller som varit utsatta för härskartekniker, hot och våld svarat i högre utsträckning än de som inte har det. Detta har inte varit möjligt att pröva inom ramen för uppdraget. Resultaten från enkätundersökningen vad gäller hot och våld är däremot jämförbara med nationell statistik, vilket indikerar att underlaget kan anses vara representativt, åtminstone i detta avseende.

Frågor och resultatredovisning

Enkäten inleds med frågor om bakgrundsförhållanden och därefter fokuserar enkäten framförallt på två frågeområden: utsatthet för härskartekniker och utsatthet för hot och våld. Majoriteten av frågorna är obligatoriska och har fasta svarsalternativ, men till samtliga frågor har det funnits möjlighet att lämna fria kommentarer. Överlag har mycket få fria kommentarer inkommit.

I rapporten är det framförallt redovisningsgruppen kön som används. I vissa frågor har underlaget även analyserats utifrån variablerna ålder och utländsk eller svensk bakgrund⁸. P.g.a. svårigheter med att garantera enskilda individers anonymitet har resultaten inte redovisats systematiskt fördelat på ålder och svensk eller utländsk bakgrund. I BRÅ:s PTU redovisas resultaten även per politiskt parti. Detta är inte heller möjligt på den lokala nivån p.g.a. av anonymitetsskäl.

Den svarande gruppen

Av de 393 personer som fick enkäten har 199 svarat, vilket motsvarar 51 % av det totala antalet förtroendevalda i kommunen. Av de svarande är 53 % kvinnor och 46 % män. Könsfördelningen bland de förtroendevalda politikerna totalt sett i kommunen består till 47 % av kvinnor och 53 % av män⁹. Det är alltså en större andel av de förtroendevalda kvinnorna än de förtroendevalda männen som svarat på enkäten. Antalet som angivit kan ej/vill ej svara på frågan om könsidentitet understiger 5 personer varför dessa resultat inte särredovisas i resultatdelen. Däremot finns dessa svar med i de sammanlagda resultaten. Antalet svarande kan variera något mellan frågorna i enkäten eftersom alla respondenter inte har svarat på alla frågor

Av tabell 1 framgår hur svarandegruppen ser ut vad gäller könsfördelning, ålder, svensk eller utländsk bakgrund, tid i politiken, omfattning på det politiska förtroendeuppdraget samt politisk församling.

⁸ Med svensk bakgrund avses här personer födda i Sverige, med minst en förälder född i Sverige. Med utländsk bakgrund avses utrikesfödda personer samt personer födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar.

⁹ <https://www.orebro.se/kommun--politik/politik--beslut/namnder.html>, 2020-01-10

Redovisningsgrupp		Antal svarande	Andel av svarande
Kön	<i>Kvinnor</i>	105	53 %
	<i>Män</i>	92	46 %
Ålder	<i>18 - 35 år</i>	22	11 %
	<i>36 - 50 år</i>	51	26 %
	<i>51 - 65 år</i>	51	26 %
	<i>66 +</i>	73	37 %
Utländsk bakgrund	<i>Nej</i>	162	82 %
	<i>Ja</i>	35	18 %
Tid med uppdrag som politiskt förtroendevald	<i>Mindre än 1 år</i>	28	14 %
	<i>1–2 år</i>	23	12 %
	<i>2–5 år</i>	29	15 %
	<i>5–10 år</i>	46	23 %
	<i>Mer än 10 år</i>	71	36 %
Omfattning på politiskt förtroendeuppdrag	<i>Fritid</i>	156	79 %
	<i>Deltid</i>	23	17 %
	<i>Heltid</i>	8	5 %
Politisk församling	PN SOV/Driftsnämnd under SOV	62	31 %
	PN SHB/Driftsnämnd under SHB	49	25 %
	Landsbygdsnämnden/Vuxam	22	12 %
	KF/KS/KSU	20	10 %
	PN BoU/Driftsnämnd under BoU	31	16 %
	Kommunalt bolag	9	5 %
	Stadsrevisionen	4	2 %

Tabell 1, Bakgrundsinformation om den svarande gruppen

Majoriteten av de som svarat på enkäten är fritidspolitiker, vilket majoriteten av den totala gruppen förtroendevalda också är. Det är ungefär lika stor andel kvinnor som män som anger att det utövar sitt förtroendeuppdrag på fritiden (42 % av kvinnorna och 37 % av männen). Förtroendevalda från samtliga politiska församlingar har svarat, men högst är svarsfrekvensen från Programområdena Social välfärd, följt av Programområde Samhällsbyggnad. Enbart 5 % av de svarande tillhör de kommunala bolagen. Andelen förtroendevalda som uppgivit att deras huvudsakliga förtroendeuppdrag riktar sig mot KF/KS eller KSU är också liten (10 %), men vad gäller KF ska det tilläggas att samtliga i KF har andra politiska uppdrag och kan därför ha angivit detta som sitt huvudsakliga uppdrag istället för KF-uppdraget.

Majoriteten är erfarna politiker och har 5 års erfarenhet eller mer av att vara politiskt förtroendevald i Örebro kommun. En större andel män anger att de har lång erfarenhet av politiska förtroendeuppdrag än kvinnor (kvinnor 56 %, män 63 %). 26 % av de svarande anger att de har mindre än två års erfarenhet av politikeruppdraget. Det är större andel kvinnor än män som uppger att de har kort erfarenhet av arbetet som förtroendevald (kvinnor 30 %, män 22 %). Det finns en viss åldersmässig spridning bland de svarande, men den stora majoriteten är 50 år eller äldre och enbart 11 % är 35

år eller yngre. Könsfördelningen i de olika åldersgrupperna är jämn. Vad gäller svensk eller utländsk bakgrund uppger 18 % att de själva och/eller båda deras föräldrar är födda i annat land än Sverige.

Sett till omfattningen på förtroendeuppdraget uppgav 26 % (kvinnor 26 %, män 25 %) att de utövar sitt huvudsakliga förtroendeuppdrag i rollen som presidie- eller styrelseledamot. Majoriteten, 47 % uppgav däremot att deras huvudsakliga uppdrag är som ordinarie ledamot (kvinnor 48 %, män 45 %). 23 % har angivit att de utövar sitt främsta förtroendeuppdrag som ersättare (kvinnor 21 %, män 26 %). Kvinnorna har alltså i något större utsträckning uppdrag som presidie-, styrelse- eller ordinarie ledamot och fler av männen har uppdrag som ersättare. 4 % av de svarande har uppdrag som revisor (kvinnor 4 %, män 4%).

Resultat

De huvudsakliga frågorna i undersökningen handlar om utsatthet för härskartekniker, hot, våld och trakasserier. Resultaten av de frågor som handlar om att förena privatliv och det politiska förtroendeuppdraget samt kvinnors och mäns möjligheter att engagera sig i och fullfölja politiska förtroendeuppdrag redovisas också nedan.

Utsatthet för härskartekniker

Med härskartekniker avses här osynliggörande, förlöjligande, undanhållande av information, dubbelbestraffning, påförande av skuld och skam samt annan kränkande eller särbehandlande handling. Av den totala svarsgruppen uppgav 56 % att de utsatts för någon form av härskarteknik. Siffran är något lägre jämfört med enkätundersökningen 2017 då 62 % uppgav att de varit utsatta. Betydligt fler kvinnor än män (kvinnor 61 %, män 51 %) svarar att de blivit utsatta, vilket är jämförbart med siffrorna från föregående enkät även om glappet minskat (jfr. 2017 kvinnor 68% och män 54%). Frågan har även berört i vilket sammanhang utövandet av härskarteknik skett, i det egna partiet, bland politiska motståndare eller i övriga politiska sammanhang.

Tabell 2 visar hur kvinnor och män svarat vad gäller antalet tillfällen då de utsatts för härskarteknik (en person kan ha varit utsatt för flera former av härskartekniker), samt i vilket sammanhanget det skett:

	I det egna politiska partiet		Av politiska motståndare		I övriga politiska sammanhang	
	K	M	K	M	K	M
Osynliggörande	24	17	23	8	10	6
Förlöjligande	9	13	24	15	12	4
Undanhållande av information	23	14	18	13	13	7
Dubbelbestraffning	11	4	6	1	7	0
Påförande av skuld och skam	16	7	16	5	12	2
Annan kränkande eller särbehandlande handling, t.ex. objektifiering	13	9	13	5	11	2

Tabell 2. Kvinnors och mäns utsatthet för härskartekniker i olika politiska sammanhang 2019

De former av härskartekniker som flest (både kvinnor och män) angivit att de utsatts för är *osynliggörande* och *undanhållande av information* följt av *förlöjligande*. Men förekomsten av *påförande av skuld och skam* samt *annan kränkande eller särbehandlande handling* är också väl värd att notera. Det finns tydliga och genomgående könsskillnader i resultatet. Kvinnor är mer utsatta än män för alla typer av härskartekniker i samtliga sammanhang, förutom när det gäller förlöjligande inom det egna partiet, där fler män än kvinnor uppgivit att de varit utsatta. Kvinnors svar på vilka härskartekniker de utsatts för kommer i följande ordning; osynliggörande, undanhållande av information, förlöjligande, påförande av skuld och skam, annan kränkande behandling och dubbelbestraffning. Mäns svar på vilka härskartekniker de utsatts för kommer i följande ordning; undanhållande av information, förlöjligande, osynliggörande, annan kränkande särbehandling, påförande av skuld och skam, dubbelbestraffning. Det finns alltså skillnader mellan vad kvinnor utsätts för och vad män utsätts för.

Det är framförallt de egna partikollegorna som uppges utöva härskartekniker, förutom inom kategorin förlöjligande, där både män och kvinnor anger att det framförallt är politiska motståndare som utövar detta. Skillnaden mellan antalet kvinnor och antalet män som uppger att de utsatts för undanhållande av information, osynliggörande och förlöjligande i övriga politiska sammanhang är anmärkningsvärd.

Sammantaget går det att konstatera att utövandet av härskartekniker är omfattande i samtliga angivna sammanhang, även om siffrorna totalt sätt är något lägre än vid den tidigare mätningen. Det är anmärkningsvärt att utövandet av härskartekniker framförallt sker mellan partikollegor. Kvinnor utsätts i högre grad i stort sett i samtliga sammanhang och personer under 50 år utsätts i högre utsträckning än äldre. Undersökningen som gjordes 2017 visade att personer med utländsk bakgrund utsattes i högre utsträckning än personer med svensk bakgrund. Resultaten av 2019 års enkätundersökning visar inte denna skillnad mellan förtroendevalda med utländsk och förtroendevalda med svensk bakgrund. Här finns alltså en skillnad mellan de två undersökningsåren.

Utsatthet för hot, våld och trakasserier

På frågorna om utsatthet för hot, våld och trakasserier har respondenterna även fått ange om händelsen riktats mot dem personligen och/eller mot familjen. Totalt sett angav 27 % (kvinnor 30 %, män 23 %) att de själva och/eller deras familj utsatts för någon form av hot, våld och trakasserier som hade med deras politiska arbete att göra. I den undersökning som gjordes 2017 var motsvarande siffra 28 % (kvinnor 27 %, män 29 %). Totalt sett är siffran i stort sett densamma jämfört med undersökningen för två år sedan. I undersökningen 2017 var det något fler män än kvinnor som angav att de varit utsatta men i undersökningen 2019 är förhållandet det omvända. Kvinnor har utsatts i högre grad än män och skillnaden mellan könen är betydande.

Jämfört med de nationella siffrorna ligger Örebro totala siffror något lägre (Örebro 27 %, nationella siffror 30%). På nationell nivå har den totala andelen som uppgivit att de varit utsatta ökat något, vilket är fallet för kvinnor i Örebro kommun, men inte för män.

Av tabell 3 framgår vilka typer av händelser¹⁰ som de förtroendevalda blivit utsatta för. Tabellen visar antalet händelser och en och samma person kan ha angivit flera.

¹⁰ I likhet med Brå's trygghetsundersökning används här begreppet händelse eftersom det både handlar om brott, men även om andra händelser.

Förtroendevalda kvinnors och mäns utsatthet för hot, våld och trakasserier

Antal	Ja, personligen		Ja, min familj	
	K	M	K	M
1. Hotfullt telefonsamtal, sms/mms, brev/mail	12	4	2	3
2. Hot/påhopp i sociala medier	20	14	1	3
3. Hotfullt uttalande öga mot öga, obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning	6	8	0	0
4. Kapat internetkonto, uthängd på internet, uthängd på affisch/pamflett	2	2	0	1
5. Oönskad vara beställd i ditt namn, hotfull gåva	1	1	0	1
6. Blivit olovligen fotograferad/inspelad	4	4	0	2
7. Falska anmälningar	1	2	0	1
8. Slag, spark, knuff eller liknande	0	3	0	0
9. Våld med vapen eller tillhygge	0	1	0	0
10. Klotter, stöld eller skadegörelse	2	2	0	2
11. Annan form av hot eller våld	5	6	0	1

Tabell 3, Antal händelser av utsatthet för trakasserier, hot och våld i samband med politiskt förtroendeuppdrag i Örebro kommun 2019

Den vanligaste formen av händelse som både kvinnor och män uppgett att de utsatts för är 1) *hot/påhopp i sociala medier*, följt av 2) *hotfullt telefonsamtal, sms/mms, brev/mail* och 3) *hotfullt uttalande öga mot öga, obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning*. Kvinnor har utsatts i högre utsträckning än män även om det finns kategorier av händelser där män i något högre grad varit utsatta, till exempel hotfullt uttalande öga mot öga, obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning samt fysiskt våld. Männerna har i högre utsträckning än kvinnorna uppgivit att deras familjer utsatts till följd av hans politiska engagemang. Men även ett par kvinnor har svarat att familjen drabbats. I undersökningen 2017 var det bara män som uppgivit att familjen drabbats, men ingen av kvinnorna hade uppgivit detta.

Även om förekomsten av fysiskt våld är liten förekommer både slag, sparkar, knuff, våld med vapen eller tillhygge samt andra former av hot och våld. Detta är anmärkningsvärt med tanke på att svarandegruppen enbart består av 200 personer. Det är bara män som uppgivit att de utsatts för slag, sparkar, knuffar eller våld med tillhygge. Resultatet ligger i linje med den nationella undersökningen som också konstaterar att förekomsten av fysiskt våld är ovanligt och att män i något högre utsträckning än kvinnor drabbas av detta.

Det finns enbart mindre variationer mellan de olika åldersgrupperna vad gäller utsatthet. I samtliga åldersgrupper är utsattheten strax över 30 %, förutom i åldersgruppen 66+ där en betydligt mindre andel (14 %) angivit att de varit utsatta. Undersökningen 2017 visade på en högre utsatthet bland förtroendevalda med utländsk bakgrund, men denna tendens har inte visat sig i resultaten från undersökningen 2019.

En fråga som inte var med i undersökningen 2017 men som lades till i undersökningen 2019 var hur den som varit utsatt för hot, våld och trakasserier uppfattat vem som varit förövare. På frågan om vem som var förövare har majoriteten av kvinnorna svarat att det varit en man (22 pers.), en grupp av män (3 pers.), en grupp av både kvinnor och män (2

pers.), gärningsperson med okänd könstillhörighet (7 pers.) och en kvinna (1 pers.). Männerna har svarat att förövaren varit en grupp av både kvinnor och män (9 pers.), en man (8 pers.), gärningsperson med okänd könstillhörighet (4 pers.) och en man (1 pers.). Totalt sett har majoriteten av de som varit utsatta uppfattat att förövaren varit en man.

Av de som angivit att de utsatts för någon form av hot, våld och trakasserier är det bara 28 % som anmält det inträffade till polis eller annan säkerhetsansvarig i kommunen eller i det egna partiet. Benägenheten att anmäla är överlag låg men varierar beroende på typ av händelse, vilket ligger i linje med hur det ser ut i den nationella undersökningen. Grova hot och våldshandlingar anmäls i högre utsträckning än till exempel förtal eller andra typer av påhopp i sociala medier.

Förening politiskt förtroendeuppdrag med privatliv

C:a 60 % av svarandegruppen har uppgivit att de är föräldrar (58 % av kvinnorna och 70 % av männen). Av dessa har c:a 30 % (39 % av kvinnorna och 23 % av männen) svarat att de har hemmavarande barn under 12 år på hel- eller deltid. På frågan om huruvida det varit svårt att förena det politiska förtroendeuppdraget med föräldraskapet svarar majoriteten att det inte varit svårt. Kvinnor svarar däremot i betydligt högre grad än män (16 % kvinnor jämfört med 6 % män) att det ofta är svårt att förena det politiska förtroendeuppdraget med föräldraskapet.

På frågan om frånvaro under den senaste mandatperioden svarade 7 % att de har varit frånvarande längre perioder från sitt politiska uppdrag. Anledningarna till frånvaron fördelar sig enligt följande:

Antal kvinnor och män som varit frånvarande från sina politiska förtroendeuppdrag under den senaste mandatperioden

	Kvinnor	Män	Total
Föräldradighet	1	0	1
Sjukskrivning	1	1	2
Flytt	0	1	1
Arbete	1	5	6
Annat	1	2	3

Tabell 4. Antal kvinnor och män som haft längre perioder av frånvaro under den senaste mandatperioden.

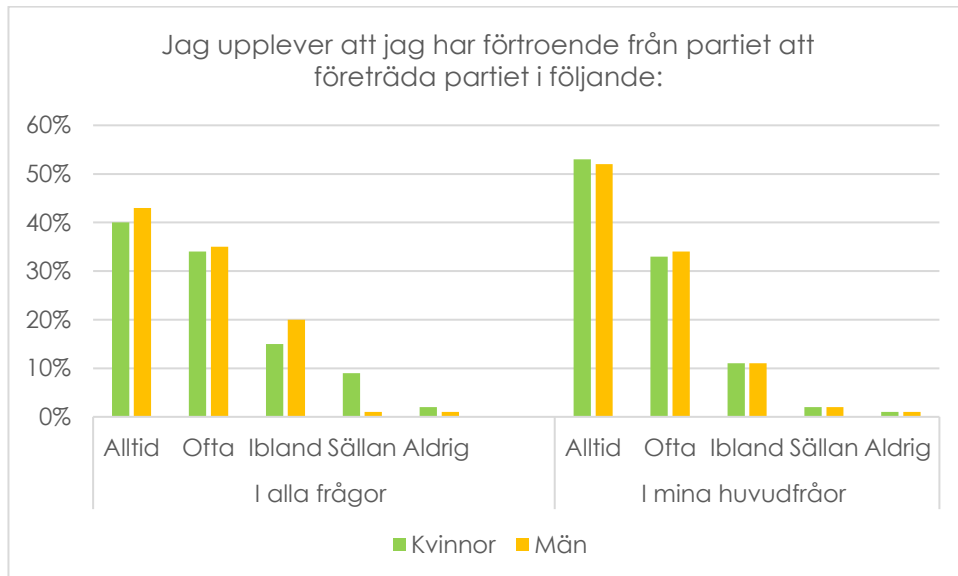
Överlag är antalet förtroendevalda som haft längre frånvaroperioder under den senaste mandatperioden mycket låg. Att siffrorna är betydligt lägre än i undersökningen 2017 beror sannolikt på att det knappt gått ett år av den innevarande mandatperioden när undersökningen genomfördes till skillnad från föregående undersökning som gjordes i slutet av den dåvarande mandatperioden.

På frågan om att lämna det politiska uppdraget har 27 % (kvinnor 34 %, män 20 %) angivit att de övervägt detta. Här finns alltså en tydlig skillnad mellan hur kvinnor och män har svarat. Anledningarna till att lämna politiken har inte efterfrågats i enkäten och är därmed okänd.

Förtroende och möjligheter att fullfölja politiska uppdrag

En av frågorna i enkäten handlade om att ta reda på huruvida de förtroendevalda upplevde att de hade partiets förtroende att uttala sig i olika frågor. Svartalternativen som gick att välja mellan var huruvida de upplevde att de hade förtroende att uttala sig i samtliga frågor eller i sina huvudfrågor.

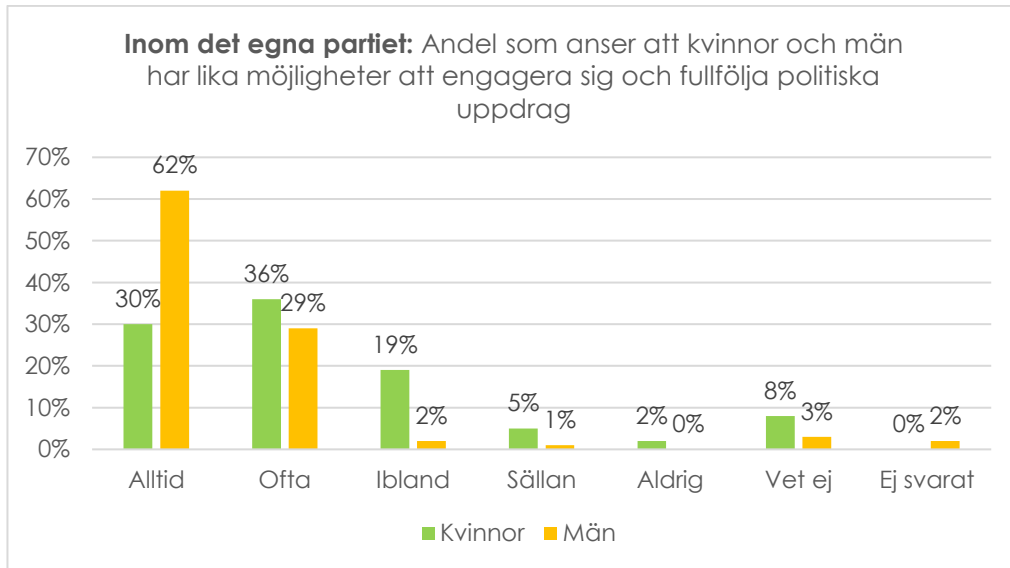
Tabell 5 visar andelen förtroendevalda kvinnor och män som upplever att de har det egna partiets förtroende att uttala sig i olika frågor.

Tabell 5, Andel kvinnor och män som upplever förtroende från partiet att uttala sig i olika frågor i Örebro kommun 2019.

Av tabell 5 framgår att majoriteten av både kvinnor och män alltid eller ofta upplever att de har partiets förtroende att uttala sig i olika frågor. Männens svarar i något högre utsträckning än kvinnorna att de alltid eller ofta har partiets förtroende att uttala sig i alla frågor. Kvinnor svarar i något högre utsträckning än männen att de alltid har partiets förtroende att uttala sig i sina huvudfrågor.

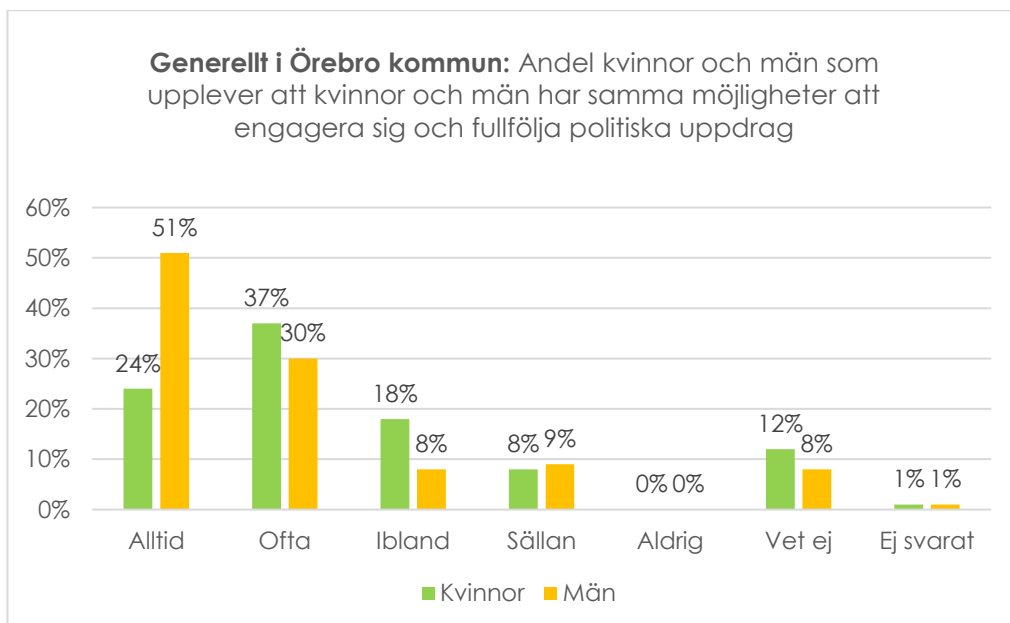
På frågan om huruvida kvinnor och män inom det egna partiet har samma möjligheter att engagera sig och fullfölja politiska förtroendeuppdrag uppger totalt sett 78 % att kvinnor och män alltid eller ofta har samma möjligheter. Svaren skiljer sig däremot mellan kvinnor och män för samtliga svarsalternativ enligt tabell 6.

Tabell 6, Andel kvinnor och män som upplever att kvinnor och män har samma möjligheter att engagera sig och fullfölja politiska förtroendeuppdrag inom det egna partiet i Örebro kommun 2019

Män svarar i betydligt högre utsträckning än kvinnor att kvinnor och män alltid har samma möjligheter att engagera sig och fullfölja uppdrag som politiskt förtroendevalda inom det egna partiet. Kvinnor svarar i högre utsträckning ofta eller ibland på frågan. Det är betydligt fler kvinnor än män som svarat sällan, aldrig eller vet ej på frågan om kvinnor och män har samma möjligheter att engagera sig politiskt i det egna partiet. Män är alltså betydligt mer positiva till att kvinnor och män har lika möjligheter inom det egna partiet.

På den bredare frågan om huruvida kvinnor och män med politiska förtroendeuppdrag i Örebro kommun har samma möjlighet att engagera sig och fullfölja sina uppdrag svarar totalt sett 71 % att kvinnor och män alltid eller ofta har samma möjligheter (se tabell 7). Men även på denna fråga skiljer sig kvinnors och mäns svar avsevärt.

Tabell 7, Andel kvinnor och män som anser att kvinnor och män har samma möjligheter att engagera sig och fullfölja politiska förtroendeuppdrag i Örebro kommun 2019

Uppfattningen om hur det ser ut i Örebro kommun generellt sett vad gäller kvinnors och mäns möjligheter att engagera sig och fullfölja politiska förtroendeuppdrag visar att män i högre utsträckning än kvinnor tycker att kvinnor och män alltid har samma möjligheter. Kvinnorna har i större utsträckning svarat ofta, ibland samt vet ej.

Diskussion

Syftet med delegationens enkätundersökning är att ta reda på i vilken utsträckning förtroendevalda utsätts för härskartekniker, relaterade till deras förtroendeuppdrag, i vilken utsträckning de utsätts för hot, våld och trakasserier, samt huruvida de upplever att kvinnor och män har samma möjligheter att engagera sig och fullfölja politiska åtaganden.

Vad gäller härskartekniker visar undersökningen att utsattheten för härskartekniker är utbredd framförallt inom det egna partiet. Kvinnor utsätts för härskartekniker i högre utsträckning än män i alla de identifierade sammanhangen, vilket är anmärkningsvärt. Det politiska klimatet är i detta avseende inte lika för kvinnor och män. Sett till andra faktorer, som ålder och svensk eller utländsk bakgrund går det inte att se samma tydliga skillnader mellan grupper som i enkätundersökningen 2017.

Enligt nationella undersökningar ökar politikerns utsatthet för hot, våld och trakasserier. Den totala utsattheten bland förtroendevalda i Örebro kommun ligger strax under de nationella siffrorna, men sett till de könsuppdelade resultaten är kvinnors utsatthet i nivå med nationella siffror medan mäns utsatthet ligger betydligt lägre. Vid motsvarande undersökning i Örebro kommun 2017 var det något fler män än kvinnor som angivit att de varit utsatta. Här har alltså förhållandet förändrats och skillnaden mellan könen har ökat till att vara betydande.

Skillnaderna i resultat mellan undersökningen 2017 och 2019 skulle kunna bero på tillfälliga variationer. För att kunna dra tydliga slutsatser av resultaten är det viktigt att följa fortsätta följa frågorna över en längre tid. Oavsett detta ger resultatet en ögonblicksbild som speglar det aktuella läget.

Enkätundersökningen har också tagit upp frågor som rör villkor och möjligheter att förena det politiska uppdraget med privatlivet. Resultatet visar att majoriteten av de som angivit att de är föräldrar inte tycker att det varit svårt att förena politiska uppdrag med föräldraskap. Men bland de som svarat att det ofta är svårt att förena det politiska uppdraget med sitt föräldraskap finns det tydliga skillnader mellan kvinnor och män, där kvinnor i betydligt högre utsträckning än män tycker att det är ofta är svårt.

Få av de förtroendevalda har haft längre frånvaroperioder under den senaste mandatperioden, vilket sannolikt beror på att undersökningen genomfördes när knappt ett år gått av den nya mandatperioden. Något som däremot är anmärkningsvärt är att över en tredjedel av de förtroendevalda övervägt att lämna det politiska uppdraget under den senaste mandatperioden. Här finns också skillnader mellan hur kvinnor och män svarat och kvinnor har i högre utsträckning angivit att de övervägt detta. Orsakerna till att överväga att lämna det politiska uppdraget/uppdragen har inte efterfrågats i enkäten och är därför okända.

Vad gäller upplevelsen av att ha partiets förtroende att uttala sig i olika frågor är siffrorna överlag väldigt positiva. De flesta, både kvinnor och män, upplever att de har partiets förtroende att uttala sig i olika frågor. Män har däremot svarat i något högre grad än kvinnor att de alltid eller ofta har partiets förtroende att uttala sig i alla frågor. Kvinnor har i något högre utsträckning svarat att de alltid har partiets förtroende att uttala sig i sina huvudfrågor och män har i större utsträckning än kvinnor svarat att de ofta har partiets förtroende att uttala sig i sina huvudfrågor.

Frågorna som rör kvinnors och mäns möjligheter att engagera sig och fullfölja politiska uppdrag visar också överlag positiva siffror, både vad gäller det egna partiet och generellt sett i kommunen. Men det finns tydliga skillnader mellan hur kvinnor och män ser på kvinnors och mäns lika möjligheter. Män upplever i högre grad än kvinnor att kvinnor och män har samma möjligheter. Kvinnorna upplever i lägre utsträckning än männen att det finns lika möjligheter för kvinnor och män och svarar i högre utsträckning att de tycker att kvinnor och män ofta eller ibland har samma möjligheter.

Slutsatser

Sammanfattningsvis går det att konstatera att det finns skillnader i villkor för kvinnor och män i lokalpolitiken, vilket rimmar illa både med de nationella jämställdhetspolitiska målen och med det prioriterade område som finns för politisk representation och beslutsfattande i *Strategi för ett jämställt Örebro*. Förekomsten av härskartekniker är utbredd och kvinnor drabbas i högre utsträckning än män av detta. Det är anmärkningsvärt att det är de egna partikollegorna som står för det största utövandet av härskartekniker. Kvinnor utsätts även i högre utsträckning för hot, våld och trakasserier än män. Även om förekomsten av fysiskt våld totalt sett är låg så förekommer det i ett par fall, vilket är mycket allvarligt. Majoriteten av de som varit utsatta för hot och våld anger att förövaren varit en man.

Den stora majoriteten av både kvinnor och män upplever ett stort förtroende från det egna partiet att uttala sig i olika frågor. Samtidigt finns tydliga skillnader mellan könen avseende kvinnors och mäns lika möjligheter att ta och fullfölja politiska uppdrag. Kvinnorna är inte lika positiva som männen till att kvinnor och män har samma möjligheter inom politiken.

Referenser

Örebro kommun, *Strategi för ett jämställt Örebro 2016 – 2025*,

<https://www.orebro.se/download/18.1d8f9a39155628f7384168c4/1467966353427/Strategi%20f%C3%B6r%20ett%20j%C3%A4mst%C3%A4llt%20%C3%96rebro%202016-2025.pdf>

Brå, 2019, *Politikernas trygghetsundersökning*,

https://www.bra.se/download/18.150e014616e167760043ee/1572966116705/2019_15_Politikernas_trygghetsundersokning_2019.pdf

Regeringen, *Mål för jämställdhet*, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/mal-for-jamstallldhet/>

SKL,

<https://skl.se/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/hathotvaldmotfortroendevalda.378.html>

Utdrag ur förtroendemannasystemet Troman, 15 november 2019

Arbetsmiljöverket, *Hur kan arbetsmiljön bli bättre för både kvinnor och män*,

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/broschyret/hur-kan-arbetsmiljon-bli-battre-for-bade-kvinnor-och-man-broschyr-adi-685.pdf>